

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань

29 «Міжнародні відносини»

за спеціальністю 293 «Міжнародне право»

Присяжнюка Юрія Юрійовича

1. Актуальність теми дисертації

Постійне зростання всесвітнього споживання електроенергії потребує зростання первинних джерел енергії. Основними джерелами первинної енергії на наступному етапі розвитку науково-технічного прогресу є природні копалини: вугілля, нафта, газ. Їх доля в загальному споживанні для різних країн становить 75-85 %. Остаточна частина покривається енергією виробленою атомними та іншими видами електростанцій.

Не всі країни мають однакові ресурси природних джерел енергії, ступінь розвитку науково-технічного прогресу і потенціалу виробничих потужностей. Використання природних джерел енергії нафти, вугілля, газу призводить до їх зменшення і відповідно викликає зростання цін, що пов'язано зі збільшенням труднощів при їх видобуванні. Збільшення споживання призводить до зростання екологічного навантаження на довкілля внаслідок викидів вуглецю при роботі теплоелектростанцій та інших електричних станцій, які використовують традиційні джерела енергії.

Окрім того, їхнє використання є причиною заподіяння значної шкоди навколишньому середовищу. Якщо раніше шкода була мінімальна у зв'язку з порівняно незначним використанням традиційних енергоносіїв, то сьогодні вона є помітною для звичайних людей, особливо в великих промислових центрах. Саме тому в багатьох країнах постало питання економічного стимулювання пошуку методів використання нових – відновних та екологічно чистих джерел енергії.

Особливо гостро проблема нестачі традиційних природних ресурсів стоїть і в Україні, яка поглиблюється і суттєвою відсталою енерговитратною технологією виробництва. Витрати електроенергії на одиницю продукції в Україні в три-п'ять разів більше, ніж у розвинутих країнах Європи, США та Японії.

Зважаючи на сказане, світове науково-технічне товариство веде постійний пошук шляхів ефективного використання поновлювальної енергії, в тому числі енергії вітру, сонця, біомаси та інших.

Напрямок використання такої енергії отримав загальноприйнятий термін - поновлювальна та альтернативна енергетика. Головна перевага поновлювальної та альтернативної енергетики - невичерпність та відносна екологічна чистота.

Успіх міжнародного співробітництва у сфері відновлюваної енергетики залежить від існування ефективного організаційно-правового механізму.

Існування спеціалізованих міжнародних організацій не тільки формують сприятливі умови у розв'язанні вказаних проблем та досягнення конкретних цілей, а й забезпечує однорідність, стабільність та узгодженість кооперації держав та інших міжнародних акторів у відповідній сфері. Тому визначення особливостей міжнародно-правового співробітництва в енергетичній сфері та його результатів має важливе значення як для сучасного міжнародного права, оскільки дає можливість оцінити ефективність взаємодії різних учасників міжнародних відносин щодо виробництва, розподілу, зберігання, транспортування і споживання відновлюваних джерел енергії, так і для вдосконалення національного законодавства.

Актуальність дослідження визначається такими чинниками: по-перше, діяльність міжнародних організацій (міжурядових та неурядових) у сфері відновлювальної енергетики вимагає спеціальних досліджень на перспективу участі у них України; по-друге, важливою є подальша імплементація в Україні норм, вироблених міжнародною спільнотою в сфері відновлювальних джерел енергії; по-третє, інтеграція України до ЄС, одним із пріоритетних напрямків діяльності якого є співпраця з енергетичних та 6 екологічних питань, вимагає приведення національного законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС, що підтверджується положеннями Угоди про асоціацію (ст. ст. 337, 338, 341, 360-362 тощо).

Усе наведене зумовлює актуальність вибору теми наукового дослідження.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 43/12 від 06.12.2017 р.).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконано в рамках планових наукових досліджень кафедри міжнародного права Львівського національного університету ім. Івана Франка в контексті теми «Міжнародне право XXI століття: сучасний стан та перспективи розвитку» на 2012–2017 рр. (номер державної реєстрації 0113U00870) та теми «Україна в сучасних міжнародно-правових відносинах» на 2017–2021 рр. (номер державної реєстрації 0117U001397).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому вперше в українській науці міжнародного права автор провів комплексне системне дослідження правового статусу Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії, розуміння та застосування якого є особливо важливим в сучасних міжнародно-правових відносинах України, а саме: вперше доведено доцільність розглядати Міжнародне агентство з відновлювальних джерел енергії, як інституційну основу співробітництва в сфері відновлювальних джерел енергії

На основі дослідження вітчизняного законодавства у галузі відновлюваної енергетики вмотивована потреба уніфікації термінів «нетрадиційні джерела енергії», «альтернативні джерела енергії» і «поновлювані джерела енергії» за єдиним терміном «ВДЕ» та запропоновано авторське визначення останніх. Запропоновано поглиблення співробітництва України з міжнародними урядовими і міжнародними неурядовими організаціями у галузі відновлюваної енергетики.

Відмічено, що Європейський Союз займає першість у використанні альтернативної енергетики та відновлюваних джерел енергії і є законодавцем створення багатьох організацій, які інвестують проекти, задіяні у використанні альтернативної енергетики. Серед них – Міжнародне агентство з відновлювальних джерел енергії (IRENA). Розглянуто історичні передумови співробітництва України та Європейського Союзу у галузі альтернативної енергетики. Зроблено аналіз ситуації з альтернативними джерелами енергії в Україні та ЄС. Проведено аналіз енергетичних стратегій України та країн ЄС. Висвітлено особливості енергетичних стратегій України та країн-членів ЄС. Визначено перспективні напрями розвитку співпраці України та ЄС у галузі альтернативної енергетики.

Розглянуто сучасний стан міжнародно-правового регулювання відносин щодо відновлюваної енергетики, окреслено потребу в аналізі динаміки формування правил поведінки держав, що закріплюються в різноманітних джерелах, зокрема ті, що закріплені в ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН, і разом значний масив норм, які в міжнародному праві отримали назву «м'якого права».

Показано, що світові держави прагнуть до співпраці через роботу спеціалізованих міжнародних організацій, які покликані для впровадження виробництва відновлюваних джерел енергії. Зосереджено увагу на Міжнародне агентство з відновлювальної енергетики (IRENA), заснування якого, звичайно, є потрібним шляхом у впровадженні відновлюваної енергетики. Оскільки рекомендаційний характер цих міжнародних організацій не сприяє позитивній меті такої співпраці. З метою об'єднання міжнародно-правового регулювання відновлюваної енергетики потрібно розробити загальну міжнародно-правову базу у цій галузі з обов'язковим дотриманням правових норм усіх учасників.

Також Ю.Ю. Присяжнюк комплексно проаналізував правові підстави діяльності Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії, а саме Установчу угоду IRENA (Статут) як договір *sui generis*, як загальні, так і спеціальні міжнародно-правові угоди, а також внутрішнє право цієї міжнародної організації. Автор проводить класифікацію таких джерел на кілька основних груп, а саме: Статут; міжнародні договори, які регулюють окремі аспекти діяльності міжнародних організацій; угода про штаб-квартиру; угоди укладені Агентством з іншими суб'єктами міжнародного права; внутрішнє право Агентства. Окремо відмічається той факт, що деякі аспекти діяльності Агентства в окремих державах можуть регулюватися національним правом, про що прямо зазначається в Статуті.

На основі дослідження Статуту Агентства встановлено, що цей документ містить норми, які досить детально врегулюють питання членства, а також виділяють кілька їх видів, а саме: первинне та набуте, повне та статус спостерігача. Відмічено, що членами Агенції можуть бути не тільки держави, але й міжнародні міжурядові організації (повноправні члени) та міжнародні неурядові організації (спостерігачі). Члени Агенції зобов'язані співпрацювати з нею після припинення членства до завершення проектів. Припинення членства може бути у формі призупинення та виходу, і термін призупинення може означати повне припинення членства з ініціативи організації, тобто примусове позбавлення членства.

На основі дослідження доктрини міжнародного права здобувач вивів ряд ознак (елементів) наявності яких свідчить про наявність у міжнародної міжурядової організації такої властивості як міжнародна правосуб'єктність. Автор доводить, що Агентство, як і більшість діючих на сьогодні міжнародних організацій, володіє міжнародною правосуб'єктністю. Обсяг такої правосуб'єктності ідентичний обсягу правосуб'єктності інших міжнародних організацій, зокрема, спеціалізованих установ ООН. Додатково встановлено, що така правосуб'єктність має спеціальний характер, і загалом обмежується цілями, які організація виконує в межах положень визначених Статутом. Серед елементів такої правосуб'єктності Агентства слід виділити два аспекти: договірну правоздатність та привілеї і імунітети. Стосовно першої Ю.Ю. Присяжнюк відзначає, що як і в інших організаціях вона впливає зі Статуту, крім того вона включає в себе можливість організації брати участь у договорах щодо проектів, які поєднують у собі ознаки публічно-правових і приватно-правових договорів. Що ж стосується другого елемента, привілеїв та імунітетів то їх обсяг загалом відповідає обсягу прав і обов'язків в цій сфері інших міжурядових організацій, однак вирізняються тим, що персоналу, крім усіх інших імунітетів, окремо надається імунітет від юрисдикції, щодо дій під час виконання офіційних обов'язків, який у інших організацій не виокремлений.

Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать автору і є її науковим доробком. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Одержані результати є науково обґрунтованими і достовірними, оскільки повністю підтверджуються сучасними та взаємодоповнюючими методами досліджень. Одержані результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях, зокрема й у науковому виданні іноземної держави.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукову новизну роботи характеризують наступні основні результати дослідження:

вперше:

- доведено доцільність розглядати Міжнародне агентство з відновлювальних джерел енергії, як інституційну основу співробітництва в сфері відновлювальних джерел енергії;

- представлено авторську періодизацію становлення співробітництва в сфері відновлювальних джерел енергії, зокрема виділено три етапи такого співробітництва: 1) зародження співробітництва (від закінчення Другої світової війни та заснування ООН і до виникнення перших природоохоронних організацій); 2) становлення -приймаються основні міжнародно-правові акти в цій сфері (з середини 60 років ХХ ст. і до початку 2000-х); 3) інституалізація відносин в сфері відновлювальної енергетики (починаючи з 2000-х років і до сьогодні)

- з'ясовано, що розвиток міжнародно-правового регулювання сфери відновлювальних джерел енергії фактично до появи Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії відбувався не шляхом розвитку (виокремлення) окремого інституту, а опосередковувався розвитком норм міжнародного права навколишнього середовища.

Удосконалено:

- теза про те, що специфічний характер взаємовідносин держав-членів, у тому числі України, з Міжнародним агентством з відновлювальних джерел енергії, зокрема щодо обов'язку співпрацювати з Агентством після припинення членства до завершення Проектів;

- положення про те, що форми припинення членства в міжнародних організаціях, зокрема про те що призупинення членства у деяких випадках може розглядатися як форма повного його припинення;

Набули подальшого розвитку:

- положення про членство в міжнародних організаціях, а саме про види членства та можливість набувати членство в міжнародних міжурядових організаціях інших міжнародних міжурядових та неурядових організацій;

- положення щодо особливостей правосуб'єктності Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії, зокрема особливості привілеїв та імунітетів і договірної правоздатності;

- висновки щодо юридичних підстав діяльності Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії, як загальних, так і спеціальних міжнародно-правових документів, та їх класифікації;

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України

1. Юрій Присяжнюк. Правова діяльність міжнародного агентства з поновлюваної енергетики. Науковий вісник УжНУ. Серія “Право”. Випуск 76(2). 2023. С. 251-256.
2. Юрій Присяжнюк. Адміністративні методи та періоди співпраці України з Європейським Союзом у галузі альтернативної енергетики. Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне видання УжНУ, Ужгород 2023, № 02, С. 460-465.
3. Юрій Присяжнюк. Міжнародно-правове регулювання співпраці держав у сфері відновлюваної енергетики. Науковий часопис Університетські наукові записки. 2021. № 6(84). С. 187-196.

6.2. Статті які додатково відображають наукові результати дисертації.

4. Юрій Присяжнюк. Правовий статус міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії / Володимир Лисик, Юрій Присяжнюк. – Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2018. Випуск 45. С. 219–22. Особистий внесок здобувача 50 %.

6.3. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

5. Yuriy Prysiazhniuk. Legal Basis and Stages of Ukraine’s Cooperation With the EU in the Field of Alternative Energy (text: eng), International Relations Review, N 6, 2019, P. 140-153.
6. Yuriy Prysiazhniuk. Prospective Directions for the Development of Cooperation Between Ukraine and the EU in the Field of Alternative Energy (text: ua), Global Studies Review, N 4, 2020, P. 132-139.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

7. Юрій Присяжнюк. Правове регулювання безпекової політики України в енергетичній сфері. Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 13-14 травня 2021. С. 102-105.
8. Юрій Присяжнюк. Відновлювана енергетика – складова національної безпеки України. Криза сучасної системи безпеки: нова карта геополітичних протистоянь. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 16 квітня 2021 р., С, 105-108.
9. Yuriy Prysiazhniuk. Етапи становлення співробітництва у галузі альтернативної енергетики України та ЄС. Collection of the Scientific Materials International Scientific Conference: “Current Visions and Global Words”, September 25, 2020, Lviv-Olsztyn, P, 115-118.
10. Юрій Присяжнюк. Застосування каналів комунікації, для лобіювання підтримки альтернативної енергетики. Collection of the Scientific Materials International Scientific Conference. December 15, 2020. “International Solidarity in a Post-Truth World”, Lviv-Olsztyn 2020, С, 148-151.
11. Юрій Присяжнюк. Інформаційна діяльність міжнародного агентства з поновлюваних джерел енергії (IRENA) у забезпеченні безпеки людства.

- Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 7–8 жовтня 2020 р. С. 112-115.
12. Yuri Prisyajnyuk. Purpose, Functions and Legal Status of Agency From Renewable Energy. “The 10th Anniversary of the Eastern Partnership: Lessons Learnt, Current Challenges and Future Perspectives”. Conference Proceedings. Kyiv, June 7, 2019. Ukrainian Association of Professors and Researchers of European Integration. Kyiv, 2019. P. 145-148.
  13. Yuriy Prysiazhniuk. Methods and Tools for the Use Of Alternative Energy in the European Union and Ukraine, Collection of the Scientific Materials International Scientific Conference: “Virtual Reality of Modern World: Possibilities and Threats”, June 17, 2019, P. 83-88.
  14. Yuriy Prysiazhniuk. Energy Independence of Ukraine in Implementation of Renewable Energy Sources After Ratification of the Statute of the International Renewable Energy Agency (IRENA) (text: ua), Collection of the Scientific Materials International Scientific Conference: “Stability in an Unstable World”, 22 March 2019, P. 169-173.
  15. Присяжнюк Ю. Ю. Правовий статус міжнародних неурядових організацій. Наукові дослідження в XXI столітті: теорія і практика (SRTP 2016). Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. 21 листопада 2016. м. Тернопіль, 2016. С. 66-67.
  16. Присяжнюк Ю. Ю. Нормативно-правова база інтеграції України з ЄС. Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів. 17-18 лютого 2012 р. Том 1. м. Дніпропетровськ 2012. С. 154-155.
  17. Yuriy Prysiazhniuk. NATO-Ukraine Cooperation: a Win-Win Situation. NATO in a Changing Global Security Environment, Reading Materials Autumn Academy, 3-4 October 2013, Lviv, Ukraine, P. 94-96.
  18. Юрій Присяжнюк. Співпраця України з міжнародними організаціями. Актуальні проблеми зовнішньої політики України. Матеріали Шостої Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених. 7 грудня 2012 р. м. Чернівці. С. 309-311.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати розширюють та доповнюють теоретичні аспекти доктринальних підходів до права міжнародних організацій, а тому мають важливе наукове значення для міжнародного права і можуть бути використані у навчальних курсах «Право міжнародних організацій», «Актуальні проблеми міжнародного права» та в подальших наукових дослідженнях.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Викладені у дисертації положення можуть бути використані:

у науково-дослідній роботі – як основа для подальшого дослідження міжнародних організацій;

у правотворчості – при розробці норм, що регулюють застосування інституту міжнародного договору та міжнародної відповідальності держав;

у науково-освітньому процесі – під час викладання студентам вищих навчальних закладів курсу міжнародного публічного права та різних спецкурсів («Право міжнародних організацій», «Актуальні проблеми міжнародного права» та ін.), а також при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних вказівок;

у зовнішньополітичній галузі – у роботі Міністерства закордонних справ і Міністерства юстиції України при вирішенні правових проблем, пов'язаних з юридичним та зовнішньополітичним співробітництвом з міжнародними організаціями.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри міжнародного права Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 7 від 27.06.2023 р.). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Присяжнюка Юрія Івановича «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому досліджено міжнародно-правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 18 публікаціях, серед яких 3 наукові статі у фахових виданнях України, 1 яка додатково відображає наукові результати дисертації, 2 статі у наукових періодичних виданнях інших держав та 12 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Дисертація відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» (галузь знань 29 «Міжнародні відносини»).

3. Наукові праці Ю. Ю. Присяжнюка, опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація «Правовий статус Міжнародного агентства з відновлювальних джерел енергії» Присяжнюка Юрія Юрійовича рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вчентій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару
Завідувач кафедри міжнародного права,
Львівського національного університету
імені Івана Франка, професор

Василь РЕПЕЦЬКИЙ

27.06.2023 р

Підпис проф. Василя РЕПЕЦЬКОГО засвідчую.
Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА

